

Општи услови на работење со хартии од вредност

1. Вовед

Со Општите услови на работење со хартии од вредност се уредуваат меѓусебните права и обврски на Банката и клиентот, и други прашања сврзани со давање на услуги со хартии од вредност од страна на Банката, и тоа:

- купување и продавање на хартии од вредност по налог и за сметка на клиентот - берзанско посредување;
- управување со портфолио на хартии од вредност по налог и за сметка на индивидуален клиент;
- вршење на трансакциите и активностите за сметка на издавачот на хартиите од вредност потребни за успешна јавна понуда на хартии од вредност, без задолжителен откуп на непродадени хартии од вредност;
- вршење на трансакциите и активностите за сметка на издавачот на хартиите од вредност потребни за успешна јавна понуда на хартиите од вредност, со задолжителен откуп на непродадените хартии од вредност;
- дејствување како покровител при котација;
- инвестиционо советување;
- извршување на трансакции и активности за сметка на трети лица потребни за преземање на едно акционерско друштво во согласност со Законот за преземање на акционерски друштва и
- чување на хартии од вредност што вклучува отварање и водење на сметки на хартии од вредност, во свое име, а за сметка на клиенти во депозитар, отворање и водење на сметки на хартии од вредност и за своите клиенти кои не се сопственици на тие хартии од вредност, а за сметка на нивните клиенти
- прием и пренос на налози за купување и продавање на хартии од вредност на странски пазари на хартии од вредност и
- вршење дополнителни услуги за издавачите на хартии од вредност.

Берзанско посредување

Берзанско посредување е купување, односно продажба на хартии од вредност по налог и за сметка на клиентот, подетално уредено во дел 2 од овие Општи услови за работење.

Инвестиционо советување

Инвестиционо советување е советување на клиентите во врска со купувањето, односно продажбата на хартиите од вредност, согласно дел 3 од овие Општи услови за работење.

Управување со портфолио на хартии од вредност

Управување со портфолио на хартии од вредност е управување со хартиите од вредност како и со паричните средства на клиентот и нивното вложување во

хартии од вредност врз основа на Договорот склучен помеѓу Банката и клиентот, согласно дел 4 од овие Општи услови за работење.

Чување на хартии од вредност

Чување на хартии од вредност е посебна услуга која Банката ја дава врз основа на посебно склучен Договор помеѓу Банката и клиентот, а во кој детално се уредуваат правата и обврските помеѓу Банката и клиентот, согласно дел 5 од овие Општи услови за работење.

Други услуги

Други услуги се: вршење на трансакциите и активностите за сметка на издавачот на хартиите од вредност потребни за успешна јавна понуда на хартии од вредност, дејствување како покровител при котација и извршување на трансакции и активности за сметка на трети лица потребни за преземање на едно акционерско друштво во согласност со Законот за преземање на акционерски друштва, кои Банката ги врши врз основа на посебен Договор склучен помеѓу Банката и клиентот.

Пред склучување на посебниот Договор за вршење на одделни услуги со хартии од вредност, Банката му ги дава на Клиентот Општите услови за работење со хартии од вредност.

2. Берзанско посредување

2.1. Дефиниции

Член 1

Изразите што се употребени во овој дел го имаат следново значење, доколку во одделен случај од текстот на Договорот не произлегува поинаку.

Хартии од вредност

Тоа се следниве инструменти:

- акции во трговски друштва;
- обврзници;
- инструменти на пазарот на пари;
- акции во инвестициските фондови кои работат според Законот за инвестициски фондови;
- деривативни финансиски инструменти;
- потврда за странска хартија од вредност и
- други финансиски инструменти кои според Комисијата се сметаат за хартии од вредност.

Берзанско посредување

Берзанско посредување е купување, односно продажба на хартии од вредност по налог и за сметка на клиентот.

Налог

Налог е еднострана инструкција на клиентот кој може да биде даден усно, писмено или во електронска форма, а со кој на Банката и се наложува да изврши определена трансакција со хартии од вредност за сметка на клиентот.

Прифаќање на налогот

Со запишување на налогот во книгата на налози на Банката, се смета дека Банката го прифатила налогот.

Извршување на налогот или трансакција или склучување на трансакција

Извршување на налогот или трансакција или склучување на трансакција значи склучување на куповни односно продажни правни зделки/трансакции со хартии од вредност врз основа на налозите на клиентот.

Порамнување на обврските

Порамнување на обврските е исполнување на паричните обврски и обврските на пренос на хартии од вредност од извршениот налог, на начин и под услови, како што определуваат соодветните прописи.

Сметка на хартии од вредност

Сметка на хартии од вредност е сметка за хартии од вредност во сопственост на клиентот, а која што се води во Централниот депозитар за хартии од вредност

Организиран пазар на хартии од вредност или берза

Организиран пазар на хартии од вредност или берза е пазар на хартии од вредност кој што на јавноста и е достапен посредно или непосредно, каде што тргувањето се одвива редовно и кој што е уреден и е под надзор на надлежните органи.

Тргување со хартии од вредност

Тргување со хартии од вредност значи склучување на правни зделки на купување, односно продажба на хартии од вредност.

Договор за соработка во берзанската трговија со хартии од вредност

Тоа е Договор врз основа на кој Банката за платен надомест се обврзува да ги извршува налозите за сметка на клиентот.

Депозитар на хартии од вредност

Акционерско друштво, коешто во Република Македонија, врз основа на дозвола од Комисијата за хартии од вредност, извршува услуги на регистрација на хартии од вредност, порамнување на трговски трансакции, нетрговски преноси и други услуги во согласност со соодветните прописи.

Известувања

Тоа се писмени или усни известувања, определени во овие Општи услови за работење.

Овластено лице

Овластено лице е лице кое има право да прима и извршува налози и да прима и посредува, односно да дава други известувања.

Тарифа на Банката

Тоа е секогаш важечка тарифа на Банката.

Работен ден

Тоа е ден (освен саботите, неделите и празниците), во кои работи Банката, доколку овие општи услови на работење, односно договорот не определуваат поинаку.

2.2. Налози за купување и/или продажба на хартии од вредност

Член 2

Банката прима налози од клиентите во рамките на своето работно време за работа со клиенти, во работниот ден.

Член 3

За време на прифаќање на налогот се смета моментот на запишување на налогот во книгата на налози. Книгата на налози се води во електронска форма во која се евидентираат сите трансакции.

Член 4

Банката може да прима налози за тргување од своите клиенти директно во своите деловни простории, по телефон, по пошта или телефакс.

Банката може да прима налози за тргување од клиенти и во други свои деловни простории – експозитури, од каде што не се врши реализација на налозите во БЕСТ системот. Во тој случај, во Договорот со клиентот мора да биде назначено во кој временски период налогот ќе биде доставен до регистрираната деловна просторија од каде што се врши реализација на налозите во БЕСТ системот. Налогот ќе се смета за примен кога ќе се заведе во книгата на налози.

Банката може да прима налог од клиент доколку клиентот претходно со Банката има склучено посебен Договор за соработка во берзанската трговија со хартии од вредност.

Договорот особено ги содржи следните елементи:

- општи услови за работењето со хартии од вредност на Банката;
- изјава на клиентот дека е запознат со општите услови на работењето пред склучување на договорот и дека имал можност да се запознае со содржината на договорот.

Доколку поинаку не е утврдено со Законот за хартии од вредност за регулирање на договорните односи меѓу Банката и клиентите се применуваат одредбите на Законот за облигациони односи.

Во договорот не може да се содржани одредби со кои:

- клиентот се одрекува од кои било права кои произлегуваат од Законот за хартии од вредност или правилниците донесени врз основа на Законот за хартии од вредност;
- го ограничуваат правото на судска заштита во случај на спор со Банката;
- предвидуваат друг надомест освен вообичаениот надоместок за извршување на трговските трансакции, во случај кога постигнатата цена по која е извршен налогот е поповолна за клиентот, отколку цената содржана во налогот на клиентот.

Налозите добиени од нерезиденти - клиенти на Банката, првично се обезбедуваат потпишани и доствени преку факс, а во најкраток можен рок и во оригинал по пошта.

Банката, под услови и на начин од овие Општи услови на работење и на Договорот, извршува налог, во согласност со упатствата на клиентот, по приемот на налогот.

Член 5

При приемот на налог по телефон Банката, го задржува правото по своја проценка, да одбие примање на телефонски налог.

Изрично се смета за договорено Банката да може да ги снима телефонските разговори меѓу клиентот и Банката. Тонската снимка од телефонскиот разговор се смета за веродостоен доказ за фактите што се тврдат, особено, а не исклучиво за давањето и содржината на налогот.

Кога од било кои причини не постои тонска снимка за телефонскиот налог, товарот на докажување на правилниот телефонски пренос на налогот паѓа на клиентот.

Во случај на усен налог, барање, известување или порака според овие или во врска со овие Општи услови на работење и Договорот, се смета дека усното известување било посредувано на соодветен начин ако:

- како посредник на усното известување се претставило лице, коешто во Договорот, е наведено како овластено лице на договорната странка, којашто ја предава усната порака, и
- како примач на усната порака се претставило лице, коешто во Договорот е наведено како лице овластено од договорната странка, којашто го прима усното известување.

2.3. Содржина на налогот

Член 6

Банката, под услови и на начин од овие Општи услови за работење и на Договорот, извршува налог, во согласност со упатствата на клиентот, по приемот на налогот.

Клиентот со налогот кој што го доставува до Банката, на начин и во форма, определена во Договорот, ги определува пред се:

- датум, час и минута на давање на налогот,
- каков е налогот (за продажба, за купување),
- видот на хартијата од вредност (акција, обврзница...),
- издавачот на хартијата од вредност,
- количината на хартијата од вредност,
- цена по која треба да се изврши налогот (доколку постои),
- видот на налогот (член 8 од овие Општи услови за работење),
- други составни делови, коишто овозможуваат разликување на хартиите од вредност со исти карактеристики од претходните алинеи на овој член (на пример, сериски број на хартијата од вредност или означување на серијата на хартиите од вредност).

2.4. Промена, повлекување и неприфаќање на налогот

Член 7

Доколку клиентот, по приемот на налогот од страна на Банката, ја промени цената, количината или кој и да е друг елемент од налогот, се смета дека го повлекол иницијалниот налог и дека дал нов налог.

Клиентот има право да го повлече налогот.

Трансакциите кои се склучени пред повлекувањето на налогот во БЕСТ системот се полноважни. Повлекувањето се врши на еден од начините на кои може да се даде налог. Банката е должна веднаш по барањето за повлекување на налогот од клиентот да го повлече налогот од БЕСТ системот, а потоа и да го евидентира во книгата на налози. Банката има право да наплати манипулативни трошоци за неизвршениот налог.

Банката има право да не го прифати приемот и извршувањето на налогот во случај ако според нејзино мислење налогот, односно неговото извршување, е во спротивност со соодветните прописи или со деловната политика на Банката.

Банката мора клиентот да го извести за неприфаќањето на налогот.

2.5. Видови налози

Член 8

Видови налози што клиентот може да и ги даде на Банката:

1. Пазарен налог

- Клиентот не поставува ценовни ограничувања при купувањето или продажбата на хартиите од вредност, односно ја прифаќа најдобрата цена на пазарот. Налогот се извршува по пазарна цена, веднаш по приемот на истиот, (а) ако се исполнети условите/обврските од страна на странката за извршување на налогот и (б) ако налогот тогаш може да се изврши. Пазарниот налог е дневен налог без утврдена цена.

2. Лимитиран налог

- Клиентот определува ценовно ограничување при купувањето или продажбата на хартии од вредност. Ја дефинира прифатливата цена за купување (највисоката цена) или за продавање (најниската цена).

Постојат следниве видови лимитирани налози за тргување:

- Налози без дополнителни или специјални услови
- Налози со дополнителни услови за реализација
  - *налог изврши или откажи*. Овој налог се извршува во согласност со ограничувањата за внес и извршување на налозите согласно режимот на тргување и фазата на пазарот. Нереализираната количина од налогот автоматски се отстранува од БЕСТ системот. Употребата на други дополнителни или специјални услови при внес на налогот изврши или откажи не е дозволена.
  - *налог со скриена количина*. Ова е налог кој не ја прикажува целокупната количина на налогот внесен во БЕСТ системот. На пазарот е прикажана само видливата количина/дел на налогот, а остатокот од налогот е внесен во системот како скриена количина, употребата на други дополнителни услови при внес на налогот со скриена количина не е дозволена.
- Налози со дополнителни услови за рокот на важност
  - *дневен налог*. Налогот важи само на денот на внес на налогот во БЕСТ системот. Нереализираните дневни налози автоматски се отстрануваат од БЕСТ системот после официјализирање на денот на тргување.
  - *налог со важност до одреден датум*. Налогот важи од моментот на внес во БЕСТ системот, па се додека не се реализира или до одреден датум. Овој налог е валиден најмногу деведесет (90) календарски денови од денот на неговото внесување. БЕСТ системот дава преглед на налозите што ќе бидат отстранети во дефиниран иден период.
- Налози со специјални услови за реализација на количината - се или ништо овозможува купување или продажба на хартија од вредност со едно внесување до утврдена цена, а во утврдените лимити, при што налогот мора да биде целосно извршен преку една или повеќе истовремени трансакции. Доколку налогот не ги содржи сите елементи за овој вид налог при неговото внесување, истиот ќе биде избришан од БЕСТ системот. Употребата на дополнителни услови за реализација на налогот не е дозволена.

3. Налог по најповолна цена

Клиентот не ја определува цената по која би купил/продал определена хартија од вредност, односно и дава на Банката дискреционо право да одлучи кога и по која цена ќе го реализира налогот во БЕСТ системот.

2.6. Начин на извршување на налозите на клиентите и водење на евиденции

Член 9

Банката сите налози на клиентите ги евидентира и ги извршува согласно соодветните позитивни законски прописи и тоа според редоследот на приемот на налозите.

Банката го извршува налогот на клиентот веднаш штом условите на пазарот на хартии од вредност дозволуваат негово извршување. Банката ги извршува налозите во согласност со приоритетот во книгата на налози.

Банката е должна да го запази следниот редослед на извршување на добиените налози за тргување: 1) налози од клиенти, 2) налози на вработените во Банката, кои се заведени во книгата на налози како клиенти на Банката, 3) налози на самата членка како принципал.

2.7. Надомест, трошоци и давачки

Член 10

За извршување на услугите на берзанско посредување, клиентот на Банката и плаќа надомест и и ги плаќа трошоците што произлегуваат и се поврзани со берзанското посредување, во висина и на начин, определен во секогаш важечката тарифа на Банката, доколку со Договорот, или со некој друг акт, не е определено поинаку.

Клиентот е должен да ги плати надоместоците и трошоците од претходниот став на овој член пред извршувањето на налогот, освен ако со Договорот не е определено поинаку или ако Банката не и постави на странката поинакви барања. Во надоместот на Банката покрај цената за нејзино извршување на услугите на берзанското посредување, пресметани се и провизиите, односно трошоците од трансакциите со хартии од вредност, и тоа берзански провизии, провизии на Централниот депозитар на хартии од вредност. Сите евентуални даноци, такси и други оптоварувања (во продолжение: даноци) се на товар на клиентот и тој мора во случај тие да бидат платени од страна на Банката да и ги врати на Банката, веднаш по известувањето од страна на Банката, но најдоцна еден ден пред денот на порамнувањето, освен ако поинаку не е определено.

Член 11

Без оглед на претходниот член на овие општи услови на работење, Банката, во случај на извршување на налогот за продажба, ќе ги пресмета и ќе ги наплати надоместокот, трошоците и даноците од претходниот член на овие општи услови на работење на товар на примените средства од продажбата на хартиите од вредност. Доколку Банката од која и да е причина нема да може во целост или делумно да ги пресмета и наплати надоместоците, трошоците и даноците од претходниот член на овие Општи услови, од средствата од продажбата на хартии од вредност, се зема предвид истекот на рокот од претходниот член.

2.8. Депонирање на средства

Член 12

Клиентот се обврзува дека пред извршувањето на налогот за купување, на клиентската сметка на Банката ќе ги депонира потребните средства, согласно договорот, чија висина, за секој налог, зависно од нејзиниот вид и од условите на пазарот, го определува лице овластено од Банката.

Паричните средства на клиентот дадени на Банката за купување на хартии од вредност или паричните средства добиени со продажба на хартии од вредност на клиентот, Банката ги чува на посебна сметка отворена за таа намена.

Член 13

Банката, во случај на отповикување на налогот за купување, во врска со кој клиентот депонирал средства, неискористените средства ќе му ги уплати на клиентот на негова сметка, согласно Договорот, следниот ден по отповикувањето на налогот, во врска со кој странката депонирала средства, ако во договорот не е договорено поинаку, или ако клиентот не одлучи поинаку.

Во случај на нереализирање на налогот, од причина поинаква од отповикувањето на налогот, или во случај ако има вишок на средства од депонираните средства за порамнување на обврските кои произлегуваат од налогот за купување (во продолжение: неискористени средства), се постапува согласно барањето на клиентот. Доколку клиентот сака истите да ги искористи за подоцнежни налози за купување, тогаш истите остануваат на клиентската сметка. Доколку клиентот бара средствата да му се вратат, Банката е должна неискористените средства на клиентот да му ги уплати на негова сметка, наведена во Договорот/налогот, во најкраток можен рок.

Депонираните средства, односно неискористените средства, не се сметаат за депозит и за нив не постои камата.

Паричните средства на посебната сметка можат да се употребат само во согласност со инструкциите на клиентот. Банката не смее да врши плаќања поврзани со склучените трансакции со хартии од вредност во свое име и за своја сметка од паричните средства на клиентите и не смее да ги користи паричните средства на еден клиент за сметка на кој било друг клиент. Паричните средства на клиентите не влегуваат во имотот на Банката во случај на стечај или ликвидација и не можат да се користат за намирување на обврските на Банката.

2.9. Депонирање на средства на клиентската сметка на Банката по основ на купување хартии од вредност од страна на клиентот

Член 14

Доколку клиентот, во согласност со член 12, односно член 13, од овие Општи услови на работење, на Банката депонирал средства на клиентската сметка, за исполнување на паричните обврски од налогот за купување, износот, платен за купување, се порамнува од депонираните средства. Ако Банката не побарала депонирање на средства во времето на изготвување на налогот, или ако износот на депонираните средства не е доволен за порамнување на паричните обврски од

купувањето на хартии од вредност, клиентот е должен веднаш по известувањето од страна на Банката, но најдоцна еден ден пред денот на порамнувањето, да ги доплати потребните парични средства, освен ако не е поинаку договорено со Банката.

2.10. Уплата на средствата во корист на странката по основ на продажба на хартии од вредност

Член 15

Банката се обврзува по порамнувањето на обврските да го уплати износот на примените средства од извршениот налог за продажба, намален за одбитоците во согласност со овие Општи услови за работење и договорот, на сметката на клиентот, наведена во Договорот, односно налогот, следниот работен ден од приемот на средствата, освен, ако клиентот и Банката не се договорат поинаку.

2.11. Пресметка за извршената работа

Член 16

Банката го известува клиентот за реализираните трансакции/порамнувањато на обврските од склучените трансакции, во согласност со соодветните позитивни законски прописи и Договорот.

2.12. Известување

Член 17

Банката е должна да му достави на клиентот извештај за склучување и порамнување на трансакцијата со хартии од вредност во рок од два дена по денот на порамнувањето. Банката мора да поседува доказ за уредна достава на извештајот.

Банката нема да достави извештај за склучување и порамнување на трансакцијата со хартии од вредност ако клиентот изрично, во самиот налог наведе дека не сака Банката да му достави извештај.

Извештајот содржи податоци за:

- називот на издавачот на хартиите од вредност со кои е тргувано;
- видот, родот и класата на хартиите од вредност со кои е тргувано;
- видот на налогот – куповен или продажен;
- количината на хартиите од вредност со кои е тргувано;
- цената по која хартиите од вредност се купени, односно продадени;
- надоместокот за извршената трансакција;
- датумот на приемот на налогот за тргување, и
- датумот на порамнување на трансакцијата.

Во случај на писмен налог, барање, задолжително или дозволено известување или порака (во продолжение: писмено известување) според овие или во врска со овие општи услови на работење и договорот, се смета дека писменото известување било проследено на соодветен начин, ако кумулативно се исполнети следниве барања:

- писменото известување за договорната странка, на којашто и е наменето, да и е доставено во писмена форма, со препорачана пошта, по телефакс или во форма на компјутерски запис,
- писменото известување на договорната странка, на којашто и е наменето, да е адресирано до овластеното лице и на адреса определена во договорот,
- писменото известување да е потпишано од овластено лице, односно во случај на компјутерски запис посредувано од овластено лице.

2.13. Судир на интереси

Член 18

Банката е должна да го извести клиентот за евентуалните судири меѓу интересите на клиентот и интересите на Банката, односно интересите на другите клиенти на Банката. Банката е должна да работи на начин со која ќе се минимизира можноста за судир на интереси меѓу клиентите, Банката, и/или лицата вработени во Банката.

2.14. Ризици

Член 19

Банката е должна да се обиде да ги добие сите потребни информации од клиентите во врска со нивното искуство во вложување во хартии од вредност и нивните финансиски можности и цели, значајни за заштита на нивните интереси, по пат на пополнување образец “Формулар за нов клиент”.

Вложувањата во хартии од вредност е врзан и со соодветен финансиски ризик поради што клиентот, со самото потпишување на Договорот за соработка во берзанска трговија со хартии од вредност, потврдува дека е свесен и дека го прифаќа ризикот заради движењата на пазарот и други фактори што влијаат на пазарот на хартии од вредност, врз коишто Банката нема никакво влијание, вредноста на хартиите од вредност, коишто се предмет на овој Договор и на налогот, неочекувано да се промени.

3. Инвестиционо советување

Член 20

Клиентот, во насока на што подобро реализирање на налозите за тргување со хартии од вредност, може да побара инвестиционо советување од страна на Банката, која смее согласно со пропишаните правила и прописи да посредува со сите расположиви информации, односно податоци за поделните хартии од вредност или за општи ситуации на пазарот на хартии од вредност.

За вршење на овој вид на услуга Банката и клиентот склучуваат посебен Договор. Во посебниот договорот Странката и Банката, во поглед на бараното инвестиционо советување од страна на Клиентот се договара секое барање посебно, и се утврдува висината на надоместокот и начинот на плаќање за извршената услуга согласно важечката тарифа на Банката.

Ризикот и одлучувањето во врска со работењето со хартии од вредност го презема Клиентот

4. Управување со портфолио на хартии од вредност

Член 21

Управување со портфолио на хартии од вредност е управување со хартиите од вредност како и со паричните средства на клиентот и нивното вложување во хартии од вредност врз основа на Договорот склучен помеѓу Банката и клиентот.

4.1. Договор за портфолио менаџмент

Член 22

Договор за портфолио менаџмент е договор со кој Банката, во согласност со политиката за вложување содржана во Договорот, во име и за сметка на клиентот, ги вложува неговите парични средства во хартии од вредност, а со цел распределување на ризикот, за што клиентот е согласен да плати надоместок.

Договорот за портфолио менаџмент се склучува во писмена форма и во истиот задолжително се утврдува износот на паричните средства што клиентот и ги доверува на Банката, политиката на вложување на клиентот, изјава за преземање на ризиците од инволвираноста на во тргувањето со финансиските инструменти, видот, содржината и фреквенцијата на доставување на извештаи за извршените активности од страна на Банката до клиентот, висината на надоместокот и начинот на пресметување на истиот и раскинување на договорот.

5. Чување на хартии од вредност

Член 23

Чување на хартии од вредност е посебна услуга која Банката ја дава врз основа на посебен Договор склучен помеѓу Банката и клиентот, а во кој детално се уредуваат правата и обврските помеѓу Банката и клиентот.

Чувањето на хартии од вредност вклучува отварање и водење на сметки на хартии од вредност во свое име, а за сметка на клиентот во Депозитарот, отварање и водење на сметка на хартии од вредност и за свои клиенти кои не се сопственици на тие хартии од вредност, а за сметка на нивните клиенти и други услуги по налог на клиентот, како што се: исплата на достасани побарувања од издавачот врз основа на достасани хартии од вредност, камати и дивиденди за сметка на сопствениците на хартиите од вредност, известување за собранија на акционери и застапување на тие собранија, плаќање на даночните обврски на клиентот врз основа на хартии од вредност кои се во негова сопственост и сл.

Член 24

Пред извршување на оваа услуга Банката и клиентот задолжително склучуваат Договор во писмена форма во кој подетално се уредуваат меѓусебните права и обврски при давањето на овој вид на услуга од страна на Банката.

Член 25

Со хартиите од вредност кои се водат на посебна сметка во Банката, може да се располага само по налог на Клиентот – налогодавачот.

Хартиите од вредност кои за сметка на клиентот се водат на посебна сметка во Банката се во сопственост на клиентот и не влегуваат во имотот на Банката, во ликвидационата односно стечајна маса, ниту пак можат да се користат за намирување на обврските на Банката.

Член 26

За извршената услуга чување на хартии од вредност, Банката му наплаќа на клиентот надоместок кој се утврдува во Договорот склучен помеѓу Банката и клиентот.

6. Заеднички одредби

6.1. Водење и чување на документацијата

Член 27

Банката смее во согласност со секогаш важечките прописи да собира, да води, да обработува и да чува податоци поврзани со овие општи услови на работење.

Банката е должна да води евиденција и да ги чува сите документи кои во секое време овозможуваат потврдување дека одредена трансакција е извршена во свое име и за своја сметка или за сметка на клиентот.

6.2. Грижа

Член 28

При извршување на работи според овие општи услови на работење, Банката ќе се однесува со грижа на добар стопанственик и стручњак, согласно со соодветните позитивни законски прописи.

Член 29

Клиентот се обврзува дека занепречено извршување на услугите со хартии од вредност на Банката, на нејзино барање, ќе и достави соодветна документација, односно ќе ги направи достапни соодветно потребните информации и податоци. Клиентот е должен да ја известува Банката за сите околности, коишто се важни за извршување на услугите на Банката во согласност со овие општи услови на работење и договорот.

6.3. Одговорност

Член 30

Без оглед на другите одредби на овие Општи услови на работење:

1. Банката пред клиентот или трети лица не одговара за евентуалната непосредна или посредна штета, обврските и/или загубата, настанати како

последица на исполнувањето на обврските на Банката согласно овие Општи услови на работење и Договорот, освен во случај на нејзино делување со умисла или голема негрижа, чијашто содржина се оценува во согласност со стандардите за грижливост на добра членка на Македонската берза.

Банката нема да биде одговорна за штети кои можат да настанат, како резултат на виша сила, ризик од вложување и чување на средства, промени на пазарните правила, промени во пазарните услови кои влијаат на извршување на трансакциите и вредноста на средствата, берзански и контролни ограничувања, конфискација, експропријација, национализација, вооружени конфликти и сл.

Банката не одговара ниту за пропусти, несовесно работење или било каква штета причинета на клиентот од страна на трети лица, како и во случај кога штетата настапила поради причини кои се надвор од контрола на Банката.

Банката е одговорна за штетата настаната од неизвршување на обврските од овие Општи услови за работење и Договорот и штетата која е предизвикана на клиентот со сторување или несторување на дејствија од страна на брокерот или инвестициониот советник вработен во Банката.

2. Клиентот гарантира дека сите документи, податоци и информации кои ги доставува до Банката при склучување на Договорот се веродостојни, целосни и точни.

Клиентот гарантира дека податоците кои ги наведува во инструкциите и налозите до Банката, се целосни и точни и одговара за сите последици кои може да настанат во случај на доставување на нецелосни или неточни податоци. Клиентот е должен да доставува јасни и недвосмислени инструкции и налози. Во случај на прием на нејасни, непотполни или погрешни погрешни налози или инструкции, Банката ќе побара писмено појаснување од клиентот или нови инструкции, односно налози, при што како време на прием на налозите ќе се смета времето кога се приемни појаснувањата, односно новите налози или инструкции.

Клиентот се обврзува дека на Банката ќе и ја плати секоја штета, трошоци и дека воопшто ќе ја ослободи од сите обврски настанати кон Банката од односот кон кое и да е лице, коишто се последица од извршувањето на услугите според овие Општи услови за работење и Договорот, освен во случај на однесување со умисла или голема негрижа на Банката, чијашто содржина се оценува согласно стандардите за грижливост на добра членка на Македонската берза

Член 31

Клиентот ги презема од Банката сите обврски од услугите според овие Општи услови за работење и Договорот, коишто Банката ги извршила за нејзина сметка.

6.4. Доцнење со плаќање

Член 32

Клиентот, во случај на доцнење со плаќање на која и да е доспеана и непорамнета обврска, според овие или во врска со овие Општи услови на работење, договорот или налогот, е должен на Банката да и плати и законска затезна камата.

6.5. Промени на општите услови на работењето

Член 33

Во случај на промена на соодветните прописи или/и одлуки коишто влијаат на исполнувањето на обврските на Банката, според овие или во врска со овие Општи услови на работење, договорот и налогот (во продолжение: промена на прописи), Банката според сопствена проценка и одлука има право да ги измени, односно да ги дополни овие општи услови на работење, во согласност со таквата промена на прописите.

Член 34

Без оглед на одредбата од претходниот член на овие Општи услови за работење, Банката има право еднострано да ги промени, односно да ги дополни овие Општи услови за работење, доколку со таквите промени, односно дополнувања, суштински не навлегува во правата и обврските на клиентот (во продолжение: суштински промени), според овие и во врска со овие Општи услови за работење. Во случај на суштински промени Банката има право да отстапи од наведените Договори, ако клиентот не се согласува со нив. Се претпоставува дека клиентот се согласува со промените на Општите услови за работење, ако во рок од 7 работни дена од известувањето на Банката за суштинските промени писмено не ја извести Банката за тоа дека не се согласува со таквите промени.

6.6. Непочитување на обврските

Член 35

Во случај на непочитување на обврските согласно со овие и во врска со овие Општи услови за работење, договорот и налогот (во продолжение: непочитување на договорните обврски), секоја страна може да отстапи од договорот и да бара отштета од другата договорна страна.

6.7. Траење на договорниот однос

Член 36

Времетраењето на Договорот и условите за отстапување од него во случаите коишто не се наведени во овие Општи услови за работење, странките ги договараат во самиот договор.

Во случај на откажување на наведениот договор, од причини наброени во овие Општи услови за работење и наведениот договор, наведениот договор се продолжува до конечното порамнување на сите обврски на клиентот и Банката според тој договор, односно трансакциите, склучени пред откажувањето.

6.8. Деловна тајна

Член 37

Заради заштита на интересите на клиентот, Банката се обврзува дека сите податоци и информации, кои ги дознала при извршување на договорот, или во

врска со извршување на договорот, ќе ги третира како деловна тајна, освен ако со овие Општи услови на работење и наведениот договор и соодветните прописи не е определено поинаку.

Банката при обработката на личните податоци ќе постапува согласно Законот за заштита на личните податоци, Законот за банките и интерните акти кои ја регулираат заштитата на лични податоци и ќе превземе соодветни технички и организациски мерки за заштита на личните податоци..

6.9. Постапка на жалби

Член 38

Клиентот преку архивата на Банката или на е – mail адресата poplakhv@eurostandard.com.mk може да поднесе жалба до Раководителот на Дирекцијата за услуги со хартии од вредност во врска со почитување на законот за хартии од вредност, подзаконските акти и правилата на саморегулирачките институции. Банката е должна во рок од 5 работни дена да достави писмен одговор на жалбата на клиентот на адресата назначена од клиентот или лично во деловните простории на Дирекцијата. Писмениот одговор се базира и ги истакнува фактите, повикувајќи се на релевантни извори на податоци и/или документи.

Во случај на незадоволство од одговорот, клиентот има право да поднесе приговор до регулаторот и/или саморегулирачките институции.

6.10. Судска надлежност и избор на правото

Член 39

Евентуалните спорови од договорните односи, коишто се темелат врз овие Општи услови за работење, клиентот и Банката ќе ги решаваат договорно, а во случај на судски спор договараат надлежност на стварно надлежниот суд во Скопје.

За проценка на сите договорни односи, коишто се темелат на овие Општи услови за работење се користи македонското право.

6.11. Неважење на одредбите

Член 40

Неважењето или неизвршливоста на одделна одредба на овие Општи услови за работење и договорот, не влијае на важноста и извршноста на другите одредби.

Во случај некоја одредба од овие Општи услови за работење да е неважечка или неизвршлива, Банката таквата одредба, ќе ја надомести со нова којашто е најблиска до неважечката, односно одредбата што не може да се исполни.

6.12. Отстапување на договорот и правата

Член 41

Доколку меѓу клиентот и Банката не е поинаку договорено, клиентот не смее без претходна писмена согласност на Банката во целост или делумно на трето лице

да му го отстапи договорот или своите права според овој или во врска со овој договор.

6.13. Членство во саморегулирачка организација

Член 42

Банката е член на Македонската берза на хартии од вредност АД Скопје и на Централниот депозитар за хартии од вредност АД Скопје.

7. Преодни и завршни одредби

Член 43

За се што не е утврдено во овие општи услови за работење се применува постоечката важечка регулатива од областа на хартии од вредност.

Член 44

Општите услови за работење со хартии од вредност стапуваат на сила со денот на потпишување од страна на Управниот одбор, а ќе се применуваат по добивање на дозвола за работа со хартии од вредност од страна на Комисијата за хартии од вредност и согласност од НБРМ.